

[Původní a posunutý význam slov „kompetence“ a „kompetentní“]

Historie slova „kompetence“ (viz: Odo Marquard, *Skeptische Betrachtungen zur Lage der Philosophie*, in: 4078, str. 74nn.)¹

Ve starém Římě se „*competitores*“ nazývali kandidáti na úřad konzula; „*competentia*“ byl jejich status, dokud se konzuly buď nestali, nebo stali – pak jejich *competentia* skončila.

Později, ale rovněž v Římě, byli „*competentes*“ nazýváni kandidáti papežství; *competentia* byl jejich status, dokud se papeži buď nestali, nebo stali – čímž ovšem jejich *competentia* rovněž skončila.

V Zedlerově (Johann Heinrich Z.) slovníku *Großes vollständiges Universallexikon aller Wissenschaften und Künste*, Halle/Leipzig 1732ff., čteme: *Competentes* byla ve staré církvi ona třída katechumenů, kteří byli až dosud dostatečně obeznámeni s křesťanským náboženstvím a tak připraveni ke křtu. Nenesli však tento název dlouho, jen od palmové neděle, kdy o křest požádali, do hodů božího velikonočního, kdy byli pokřtěni. Jejich *competentia* trvala tedy jeden týden. Podle Zedlera je tedy competent ten, kdo spolu s ostatními o něco žádá.

Kompetence tedy znamená jakousi rivalitu. Kompetentní je někdo, kdo 1. chce něco, co nechtějí všichni, 2. chce něco, co chtějí také jiní, 3. chce něco, co může dostat jen jediný nebo několik málo, 4. ještě nedostal, oč žádá, resp. nedosáhl toho, co chce. Neboť jakmile toho dosáhne (anebo definitivně nedosáhne), je konec s jeho kompetencí.

Proto nejsilnějším pojmovým opakem ke kompetenci není ani inkompetence, ani performance, nýbrž avancování (ev. arivance, ačkoli před tím termínem lze varovat). Kompetentní je ten, kdo chce avancovat, ale ještě neavancoval. Kompetence je eventuelní avancování, a to znamená především eventuelní neavancování.

Poznámky:

Etymologie slova ukazuje stejným směrem: *petens* je žádající, *petent* = žadatel. Předpona *com-* (*con-*) ukazuje na to, že žadatelů je víc, takže každý z nich je spolužadatel.

Posun smyslu byl umožněn tím, že žadatelem o něco určitého, zejména o funkci, úřad, vysvědčení, doporučení, potvrzení třeba o vykonané zkoušce apod. nemůže být prostě každý, nýbrž jen ten, kdo k tomu je kvalifikován. Tím je zúžen okruh možných žadatelů.

Kompetence v uvedeném smyslu může být trvalou kvalifikací v těch případech, kdy definitivní dosažení předmětu žádosti či požadavku je nemožné, protože jde o nekonečný cíl (srv. Broch).

Písek, 7. 12. 81

¹ V rukopise „nepřehledná ne neprůhledná“ (sic). – Pozn. red.